

УДК 811.512.161+367

YAŞAR KEMAL'İN “İNCE MEMED” ROMANINDA KONUŞMA DİLİ YAPISININ (SÖYLEM DİLBİLİMİ IŞIĞINDA İNCELENMESİ)

Yılmaz S.¹, Yılmaz A. U.²

¹ *Университет Мармара, г. Стамбул, Турция,
e-mail: selimyilmaz@marmara.edu.tr*

² *Стамбульский университет, г. Стамбул, Турция,
e-mail: auras@istanbul.edu.tr*

Bu çalışmada Yaşar Kemal'in “İnce Memed” (1955) başlıklı romanında geçen karşılıklı konuşmalar söylem dilbilimi ışığında incelenecektir. Bunun için, öncelikle karşılıklı konuşmaları barındıran farklı yapıdaki sözceler biçimbilim ve sözdizim esaslarına göre özenle seçilerek tasnif edilecektir. Daha sonra, bu sözceler, *söylem çözümlemesi* yapılarak dilbilimsel özellikleri bakımından gözlemlenmeye çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Dilbilim, Konuşma dili, Söylem, Sözcem, Sözdizim, Türkçe.

Giriş. Öncelikle, bu araştırmanın¹, belirli bir yazınsal bütüncü üzerinde yapılan bir inceleme olduğundan, bir durum çalışması olduğunu belirtmekle başlayalım. Çalışmanın amacı, Yaşar Kemal'in bu romanında konuşma dilinin nasıl işlediğini saptamaya çalışmak ve aynı zamanda şu iki soruya ışık tutabilmektir: 1. “İnce Memed”te geçen konuşmalar, romanın kaleme alındığı döneme özgü yöresel sözlü dil kullanımı mı, yoksa daha ziyade yazara ait bir edebî üslup mudur? 2. Karşılıklı konuşma yapılarının, bir klasik haline gelmiş bu edebî romandaki yeri, önemi ve işlevi nelerdir? Çalışmada izlenecek temel kuram ve yöntem gelince, özellikle batıda uygulamalı dilbilimde kullanılan “Söylem” [10], “Sözceme” [5] ve “Sözlü dil” [4] gibi çağdaş dilbilim alanlarına ilişkin konuşma diline yönelik analitik ve pragmatik yaklaşımlardan yararlanılacaktır. Yaşar Kemal “İnce Memed” romanına zaman (güz, bahar, yaz, gün batımı, vs), uzam (Toros dağları, Çukurova, Akdeniz, vs) ve kişilerin (Abdi Ağa, köylüler, bir çocuk, vs) tasvirleriyle başlıyor, öyle ki, romanın ilk üç sayfasında yoğun betimlemeler görüyoruz. Konuşmalar ancak dördüncü sayfadan itibaren başlıyor. Konuşma dilinin yapısal özellikleri, sözcenin her sözdizimsel bölgesinde ve farklı dil unsurlar üzerinde görülebilir. Sözcenin konu ve yorum (fr. *thème/rhème*) olmak üzere iki bölümden oluştuğunu düşünecek olursak, sözlü dile özgü kullanımlar her iki bölgede olabileceği gibi, sözcük, biçimbirim ve hatta tüm sözcük boyutunda da olabilir. Bir sözcük yorumdan sonra ek bir bölüm daha varsa, bu

---

¹ Bu araştırma konusunu seçmemizin asıl nedeni, bildiğimiz kadarıyla, Yaşar Kemal'in dünyaca tanınan ve milyonlarca kişi tarafından beğeniyle okunan bu meşhur eserindeki konuşma dili yapısının *söylem çözümlemesi* yöntemiyle irdelendiği bir çalışmanın şimdiye kadar yapılmamış olmasıdır. Çalışmamızın bu boşluğu az da olsa doldurmasını umuyoruz. Bu araştırmayı yaptığımız esnada, yazarın merakla beklenen “Çıplak Deniz Çıplak Ada” (Bir Ada Hikâyesi 4, YKY Yayınları, 2012) başlıklı romanının yayımlanması, çalışmamızda bizi ayrıca yüreklendirdiğini belirtmeden geçemeyeceğiz. Bu çalışma, Marmara Üniversitesi BAPKO birimi tarafından Sosyal B Tipi Çok Disiplinli Araştırma Projesi kapsamında (SOS-D-070211-0020) desteklenmiştir (Proje yürütücüsü: Doç. Dr. Selim Yılmaz).

zaten sözlü dile özgü bir sözdizimsel olaydır. Konuya giriş yapmadan önce “sözce/sözcelem” (fr. *énoncé/énonciation*)¹ kavramlarının tanımını vermek yerinde olacaktır. Vardar’ın [13, 189] *Dilbilim Sözlüğü*’ne baktığımızda, bu iki kavramın özellikle “edim” (fr. *performance*) terimi kullanılarak şu şekilde tanımlandığını görüyoruz: “Sözce, bir konuşucunun ürettiği, iki susku (durak) arasında yer alan söz zinciri parçası; sözceleme edimiyle ortaya çıkan söylem. Tümce, sözün çözümlenmesiyle elde edilen bir birimdir, sözceyse bu türlü bir işlemde önce belirlenen bir bütündür. Sözceleme ise sözce üretme edimi; bireyin sözceleri belli bir bağlam ve durum içinde gerçekleştirmesi. Sözceleme kuramları dili bir edim olarak kavramaya çalışmakta, sözceyi salt göndergesel işlevi dışında, konuşucunun edimiyle özdeşleşmesi ve dinleyicide bir etki yaratması açısından ele almaktadır.”

1. Konuşma dili nedir?

Bu soruya hemen tatmin edici bir yanıt bulabilmek kolay değildir. Zira, insanoğlu doğası gereği, her gün yaptığı bir işi, bir eylemi veya bir alışkanlığı anlatması veya tanımlaması basit değildir. Ancak, bu durum da, dilsel olgularda olduğu gibi genelleştirilemez, çünkü bazen söylem eylemden, bazen de eylem söylemden daha zor olabilir. Ayrıca, birkaç dilbilgisi ve dilbilim kitap ve sözlüğüne baktığımızda, farklı içerikli tanımlarla karşılaşırız. Bu sebeple, öyle görünüyor ki, her bir tanımda konuşma dilini betimleyecek önemli terimleri alıp bir araya getirmek ve aralarında bir ilişki kurarak değerlendirmek gerekecektir. Örneğin, Korkmaz [9, 102], *Gramer Terimleri Sözlüğünde*, “konuşma” ve “konuşma dili” kavramlarını tanımlarken “söz” ve “söyleyiş” terimlerini kullanır: “Konuşma, düşünceyi sözle ifade etme işi, aynı dili konuşan bireyler arasında sözle anlaşma biçimidir. Konuşma dili ise çeşitli söyleyiş özellikleri olan ve yazı dilinden farklı olan dildir. Karşıtı yazı dili’dir.” Buradan hareketle, Saussure [12, 16] “dil – söz” ikili terimini öne sürerken, dilin genel ve toplumsal, sözün ise özel ve bireysel özellikte olduğunu ileri sürmüştür. Diğer bir deyişle, konuşma dili, belirli bir bağlamda sözü ve söyleyişi üreten konuşan özneye doğrudan bağlı bir dilsel kullanımdır. Diğer yandan, Blanche-Benveniste ise [4, 2], konuşma dilini açıklarken daha çok edimbilim, yani pragmatik ve sözcelem alanları üzerinde durmuştur: “Konuşanın ürettiği dilsel oluşumu dikkatle inceleyen Edimbilim, Sözcelem ve bilişsel araştırmalar gibi Dilbilimde yeni alanların ortaya çıkışı, kuşkusuz konuşma diline olan ilgiyi arttırmıştır.”

1.1. Karşılıklı sözlü etkileşim

Konuşma dilinde karşılıklı sözlü etkileşim, gündelik yaşamımızda kullandığımız, dilin canlılığını ve devingenliğini, yerine göre de doğaçlama yapısını olduğu gibi yansıtır. Bu özellikler, konuşma dili türüne, amacına ve “gönderici” ile “alıcı” (konuşmacı–muhatap) arasındaki etkileşimin şekline bağlıdır. Dolayısıyla konuşma dilinin yapısal oluşumu, dildışı ve pragmatik etkenlere göre değişebilir. Yaşar Kemal “İnce Memed” romanında, konuşma diline ve özellikle de karşılıklı konuşmalara (sözlü iletişim ve etkileşim) azımsanmayacak derecede önemli bir yer ayırmıştır. Romanda geçen karşılıklı konuşma zincirine bir örnek verelim:

(1) Topal Ali : “Duydun mu İnce Memed,” dedi. Memed gözleri apaydınlık güldü. “Yook.” “Ne yok? Sen de...” / “Vallahi yok.” Ali : “Dur öyleyse...” / “Söyle.” (S.434)

¹ Bu çalışmada Fransız Dilbilim kuram ve yönteminden yararlandığı için, söylem dilbilimi ile ilgili bazı önemli terimlerin Fransızca karşılıkları parantez içinde verilmiştir.

1.2. "Ben – Sen" sözlü etkileşimi

Konuşma dilinde özellikle "ben – sen" etkileşiminden söz etmek kaçınılmazdır. Bu dilsel kullanım bir iletişim şekli olduğuna göre, bir konuşmacı ve en az bir muhatabı olmalıdır. Söylem dilbiliminde "gönderici – alıcı" terimleri ile karşılanan konuşan özne ve dinleyici etkileşiminde, "ben sana konuşuyorum" eyleminin dilsel olduğu kadar, düşünsel, yargısal ve öznel açılardan *karşılıklı sözceme* (fr. *co-énonciation*) boyutunda söylemlere yansımalarıdır. Bu durumda, konuşan özne karşısında ancak "sen" varsa, "ben" adını kullanarak konuşabilir ve dolayısıyla da öznel bir duruş sergileyebilir. Bu sözlü etkileşim, genel bir sözceme yaklaşımı ile şu şekilde yorumlanabilir: "Ben konuşuyorsam, sen şimdi burada karşımda beni dinlediğin için konuşuyorum". "Ben – sen" etkileşimini aşağıdaki örnek iyi yansıtmaktadır:

(2) İnce Memed başını kaldırıp gülümsedi: "Ben çarık bile dikerim Süleyman emmi," dedi. "Ama sen iyi dikmişsin bunu." (S.24)

1.3. Öznellik ve kipsellik

Konuşma dilinin başlıca özelliklerinden olan konuşmacının kişisel duygu, düşünce ve yargısını yansıtan öznel tutum ve davranışları, yani "öznellik" (fr. *subjectivité*) durumu, sözlü söylemin doğasını, özünü, kısaca temelini oluşturur. Konuşma dilinde "öznellik" ve "kipsellik" (fr. *modalisation*) birbiriyle çok yakın ve bağlantılı iki dilbilimsel olgudur. Bu bağlamda, konuşma dilini kabaca dilde öznellikte birlikte kipselliğin ön plana çıkarılması olarak değerlendirebiliriz. Genellikle dilde üretilen konuşma zincirleri ve söylemlerde öznellikten bahsedebilmek için, öncelikle "kipsellik"ten bahsetmek ve kipsel unsurları göz önüne almak gereklidir. Burada önemli olan soru şudur: Kipsel öznellik mi? Öznel kipsellik mi? Konuşma zincirlerinin, sözcelerin bağlam durumuna göre, kimi zaman "öznel kipsellik", kim zaman da "kipsel öznellik" içerikli olmalarıdır. Bu iki durum birbirine elbette çok yakındır, ancak doğal olarak, sözü edilen bu dilbilimsel olgulardan biri diğerine göre daha biçimsel ve sözdizimsel olarak daha baskın olacaktır. Aşağıdaki sözce, konuşma dilinin duygulara ilişkin kipsel unsur barındırabildiğini gösteren somut bir örnektir. Bu duygu yoğunluğu, konuşma kısmından önceki tasvir bölümündeki anlatımdan da kolaylıkla anlaşılmaktadır:

(3) Asım Çavuş bunu beklemiyordu. Bir Hatçeye, bir Iraza, bir Memede baktı. *Gülümsemesi* dudaklarında dondu kaldı. Elini Memede uzattı, kelepçeyi aldı. "İnce Memed!" dedi, *sustu*. Gözgöze, öylece *sustular kaldılar*. "İnce Memed!..." Sesi gürlledi : "İnce Memed, *ben de bu durumda seni* teslim alacak adam değilim." (S.426)

2. Sözdizimsel oluşumlar

Çalışmamızın bu bölümünde, konuşma dilinde gözümüze çarpan çeşitli sözdizimsel oluşumları incelemeye çalışacağız. Bu sözdizimsel oluşumlarda farklı sözce yapıları söz konusu edilecektir. Sözceler, konuşma dilindeki önemi ve kullanım sıklığına göre şu başlıklar altında toplanarak incelenecektir: 1) Devrik sözceler, 2) Deyimsel sözceler, 3) Tekrarlamalı ve ikilemeli sözceler, 4) Ünlemsel sözceler, 5) Eksik sözceler.

2.1. Devrik sözceler

Konuşma diline özgü en belirgin sözdizimsel oluşum devrik yapılarıdır. Klasik dilbilgisinde "devrik yapı" olarak bilinen bu sözdizimsel oluşum, sözceme ve pragmatik açılarından irdelendiğinde "gönderici–alıcı" (fr. *émetteur–récepteur*) etkileşimi çerçevesinde bu dilsel kullanımın mutlaka bir sebebi vardır. Bu sebebi anlayabilmek ve

belirleyebilmek için öncelikle sözcenin yorum bölümü ile yorum sonrası bölüm arasındaki anlamsal ilişkiyi çözümlenmekle işe başlanmalıdır. Sözcenin yorum bölümünden sonra eklenen parçasal kısma “artyorum” (fr. *postrhème, postfixe*) da denebilir. Başka bir deyişle, yüklem ve yüklem sonrası birim (fr. *élément post-prédicatif*) arasında anlambilimsel bir inceleme yapılmalıdır. Zülfikar [14, 123] devrik cümle kuruluşu ile ilgili şu sözlere yer verir: “Devrik cümle çağımızda ortaya çıkmış bir cümle türü değildir. Kökü çok eskilere gider. Pak çok atasözü ve deyimlerimizde kullanılır. Halk ağzında da çok yaygın olarak kullanılır. Devrik cümle daha çok konuşma dilinin cümle türüdür.” “İnce Memed” Romanında devrik sözceler sıkça karşılaştığımız sözdizimsel yapılardır. Sözcenin yorum bölümünden sonra ve özellikle de yüklemden hemen sonra eklenen birimler, konuşan öznenin yargısıyla veya yorumu ile ilgili ek bir bilgi verebileceği gibi, muhatabın dikkatini eklenen söz konusu unsur üzerine çekmek amacıyla kullanılır. Bu sözdizimsel oluşuma birkaç örnek verelim:

(4) Süleyman: “Canı istediği kadar kalsın *evde*.” (S.20)

(5) Süleyman: “Çok mu sıkıştırdı *seni Abdi Ağa*?” diye sordu. (S.21)

(6) Ana: “Nasıl olur?” dedi. “Siz nasıl gidersiniz *kasabaya bu yaşta*? Olur mu? Sonra Abdi Ağa ne der?” (S.63)

2.2. Deyimsel sözceler

Edebî eserlerde ve özellikle de romanlarda “deyimler” önemli bir yer tutar.¹ Deyimsel sözcüklerin kullanımı, anlatıma canlılık katmak ve ifade edilen olguyu desteklemek için yazarların başvurdukları biçimsel, yani stilistik bir yöntemdir. Deyimlerin kullanılış şekli ve işleyişleri, aslında Biçembilim (fr. *stylistique*) ve Sözbilimin/Deyişbilim (fr. *rhétorique*) araştırma alanına girer. Ancak, karşılıklı konuşmalarda duygu ve düşüncelerimizi desteklemek amacıyla, uygun olabilecek deyimleri yeri geldiğinde kullanabiliriz. Bu biçimsel yöntem, konuşmacının kişisel düşünce ve yargısını muhatabına ikna edici bir yolla iletebilmesi için kullandığı etkili bir yöntemdir. Deyimsel sözcelere bütünceden şu üç örneği verebiliriz:

(7) Sonra, “olmaz,” dedi kendi kendine. “*Adamı kurt kuş yer*.” (S.12)

(8) Hatçe: “Can,” dedi. “Yolunu, *yolunu çok gözledim. Gözlerim yollarda kaldı*.” (S.81)

(9) “Vay benim başıma gelenler!... Kızım! Kızım! *Sürüm sürüm sürünesin* inşallah. *Namusumu iki paralık ettin kızım! Kahrol! Kızım! İki gözün önüne aksın kızım!*” (S. 100)

2.3. Tekrarlamalı ve ikilemeli sözceler

Konuşma dilinde tekrarlamalı ve ikilemeli sözcelerin çok sık kullanıldığı bilinen bir gerçektir. Tekrarlama, herhangi bir sözcüğün veya sözcük öbeğinin yinelenmesidir. Hatta tekrarlamalı kısa bir sözce düzeyinde de olabilir. İkilemede ise yinelenen sözcüğün biçimi değişikliğe uğrayabilir ve ifade açısından deyimsel bir özellik göze çarpar. Vardar’a [13, 125] baktığımızda, “İkileme” terimini şu şekilde tanımladığını görüyoruz: “Anlama güç katmak amacıyla bir birimi, seslemi yineleme, aralarında benzerlik bulunan birimleri art arda kullanma (örn. *ölen ölene, güzel güzel, ev mev, vb.*). Edebî metinlerdeki konuşmalarda, tekrarlamalı ve ikilemelerin en önemli *söylemsel işlevleri* (fr. *fonction*

¹ Aksan (1993 : 83) “deyimler”in önemini şu şekilde açıklar: “Deyimler bir dili konuşan toplumun dünya görüşünü, yaşam biçimini, çevre koşullarını, gelenek, görenek ve inançlarını, önem verdiği varlık ve kavramları, kısacası, maddi ve manevi kültürünü yansıtan, o toplumun düşünme biçimini, hatta nükte ve buluşlarını ortaya koyan, dilbilim açısından önemli olduğu kadar yazın ve halkbilim açısından da önemli olan sözlerdir.”

discursive) anlatıma bir zenginlik katmak ve/ya söylemin belirli bir noktasına vurgu yapmaktır. Vurgulanan kısım, tekrarlanan veya yinelenen unsur olmakla birlikte, daha ziyade yüklem sözce içindeki anlamsal etkisini güçlendirir.

2.3.1. Tekrarlamalar

"İnce Memed" romanında en çok tekrarlanan dilsel unsurun *yüklem* olduğunu söyleyebiliriz. On beş sözceden oluşan aşağıdaki söylem parçasında yüklem tekrarlanmıştır: "Giderim" yüklemi üç kez, "bulurum" yüklemi iki kez, "göremez" yüklemi iki kez, "ölürüm" iki kez tekrarlanmıştır. Bunun yanı sıra, sözceler arasında anlamsal bağlantıyı kurma işlevi gören ve konuşma diline özgü bir kullanım olan "işte" sözcüğü altı kez tekrarlanmıştır. Bu tekrarlamaya belirli bir söylemsel durumu vurgulamak amacıyla dile getirilmektedir.

(10) "Giderim," diyordu. "Giderim bulurum o köyü. Kimse bilmez oraya gittiğimi. Gider bulurum. Giderim işte. Çoban olurum işte. Çift sürerim işte. Anam beni arasın işte. Arasın aradığı kadar. Keçisakallı göremez yüzümü. Göremez işte. Ya köyü bulamazsam? Bulamam! Aç kalır ölürüm. Ölürüm işte." (S. 12)

2.3.2. İkilemeler

Edebî metinlerde geçen konuşma bölümlerinde, ikilemeler daha çok ifadeye doğrudan etki eden ve deyimsel özellik taşıyan bir dilsel kullanımdır. Bu dilsel kullanım, yazarın edebî üslubu ve yazı tekniğiyle yakından ilgilidir. Dolayısıyla, her yazarın, ikilemeleri kullanma biçimi ve ölçüsü farklı olabilir. Hatta, bu durum romanda geçen hikayeye de birebir bağlı olduğundan, "İnce Memed"de karşılıklı konuşmaların ifade bakımından zenginliği ikilemelerin yoğun kullanılmasını gerektirmiştir. Aşağıdaki iki örnekten birincisinde, ikilenen unsur yüklemi dolaylı olarak etkilerken, ikinci örnekte ise, ikilemeler bir kelime oyunu ile birlikte yüklem anlamını doğrudan etkiler ve böylece anlamını güçlendirir. "Sürüm sürüm sürünsün" ve "yılın yılın yatsın" bir tekerleme gibi, hem kelime oyunu hem de sesletim açısından (/s/ ve /y/ sesleri) yüklem üzerinde bir pekiştirme sağlar. Demek ki, ikilemelerde seslerin yinelenmesi de ifadeyle birlikte anlama güç katar ve bu sayede karşı tarafın dikkati ifade edilen olgu üzerine çekilmiş olur. Böylece, söylem çözümlemesi yapıldığında, dilbilimsel işlev olarak ikilemelerde "yüklemsel odaklama" denilen dilsel olgusundan söz etmek mümkündür. Sözlü dil Türkçesinde ikilemelere çok sık rastlamamızın sebebi, Türkçenin ses açısından uyuma ve dilin melodisine verdiği önem ile açıklanabilir. Aynı zamanda, bu ikilemeli kullanımlar, güçlü, ilgi çekici ve etkileyici anlatım şeklini ortaya koyan bir kelime oyunu tarzıdır. "yılın yılın yatsın" ile "kıyık kıyık kıyar beni" ifadeleri günümüz konuşma dilinde pek kullanılmamaktadır:

(11) Abdi Ağa: "Zahmeti mahmeti yok," dedi. "Göster bana yerini çocuğun." (S.46)

(12) "Onmasın inşallah..." / "Sürüm sürüm sürünsün." "Kurt işlesin tenine inşallah." / "Yılancıklar çıkarsın da yılın yılın yatsın." (S. 90)

(13) Memed: "Beni bulursa... Allah var demez... Kıyık kıyık kıyar beni." (S. 22)

2.4. Ünlem sözceleri

Ünlem sözceleri de özellikle sözlü söylemlerde duyguların düşünceler ile birleştirilmesi veya başka bir deyişle düşünce ve davranışların duygular (kırgınlık, öfke, korku, sevinç, mutluluk vs) ile beslenmesi bakımından önemli sözcelerdendir. Günlük konuşma dilinde, ünlem sözcelerinin tonlama ve bürünsel, yani prosodik yapısı çok

önemlidir. Karşılıklı konuşmalarda, ünlem sözcüsünün söylemsel değeri, sözcenin bürünsel yapısı incelenerek belirlenebilir. Ancak, buradaki durumda olduğu gibi, edebî metinlerde geçen konuşmalardaki ünlem sözcülerinin söylemsel değerleri, bağlam ile birlikte seçilen sözcüklerin anlamları ve noktalama işaretleri incelenebilir. Meselâ, aşağıdaki örneklere bakıldığında, birinci sözcüde iki yüklem emir kipi ve olumsuz yapıda olması ve sözcenin sonundaki ünlem işareti söylemin ünlemsel değerini somut bir şekilde ortaya koymaktadır. Oysa, ikinci örnekte anlam ağır bastığından dolayı, yazar sözcenin sonuna ünlem koyma gereği duymamıştır.

(14) Memed: “Etme eyleme Hatçe!” (S. 419)

(15) Memed: “Allah belanı versin.” (S. 419)

2.4. Eksik sözceler

Konuşma dilinde, sözcenin tamamlanmadığı veya eksik kaldığı durumlar da söz konusu olabilir. Biz buna “eksik sözcü” diyoruz. Bu sözdizimsel oluşum, konuşma diline özgü, önemli dilsel özelliklerden biridir. Yaşar Kemal, konuşmaların geçtiği bölümlerde, kişiler arasında geçen konuşmanın canlılığını vermek amacıyla eksik sözcü kullanımına başvurur. Bu yöntem aynı zamanda, sözcenin geri kalan kısmını, yani tamamlanmayan bölümünü okuyucunun tahminine bırakarak okumayı sıkıcılıktan ve monotonluktan uzaklaştırmak amacıyla da kullanılabilir. Başka bir deyişle, yazarlar eksik sözcü kullanımını edebiyatta bir çeşit yazınsal üslup olarak da değerlendirebiliyorlar. Eksik sözcü, bağlamdan hareketle muhatabın (dinleyici ya da okuyucu) yargısına bırakılan bir anlatım şeklidir. Bu kullanımlar, sözlü dilde muhatabın da var olduğu çıkarımını sağlayan, karşı tarafı öne çıkararak söylem türleridir. Bu açıdan bakıldığında, eksik sözcüler karşılıklı düşünmeye sevk eden dilsel kullanımlar olduğundan, karşılıklı sözcüleme durumu söz konusudur. Örneğin:

(16) Sonunda: “Kovarsa kovsun Abdi Ağa,” dedi. “*Biz de...*” (S. 64)

(17) “Nasıl bulacaklar bu ormanın içinde bizi? *Sen de...*” (S.98)

Sonuç. Bu araştırmanın giriş bölümünde belirttiğimiz gibi, burada söz konusu olan belli bir bütüne üzerinde yapılan bir durum çalışması olduğundan, bu çalışmada belirlenen ve incelenen sözcü ve gösterge ulamları konuşma dili açısından genelleştirilemez. “İnce Memed” romanında, Anadolu’nun belli bir bölgesindeki ağız (konuşma dilinin kullanım şekli) yoğun kullanılmasına rağmen, konuşma dili yapısı söylem dilbilim açısından bakıldığında, oldukça zengin bir dil perspektifi görebiliyoruz. Geniş yelpazeli bu dilsel kullanım, konuşma dilinin özünü olduğu gibi yansıtan farklı yapıdaki sözcü kuruluşları ile gerçekleşir. Konuşurken sıkça kullanılan ve konuşma dilinin özelliğini yansıtan “devrik yapılar, deyimler, tekrarlamalar, yinelemeler ve eksik söylemler” bu çalışmamızda bize oldukça zengin *sözcü örnekleri* sunmuştur. Öyle ki, bu çeşitli sözcüler arasında seçim yapmak ve örnekleri sınıflandırmak bizim açımızdan bu araştırmanın en zor kısmı olmuştur. Elbette ki, konuşma dilini betimleyen etkenleri bu kadarla sınırlamak mümkün olmadığı gibi doğru bir yaklaşım da olmaz. Zira, konuşma dilinin doğası gereği devingen bir yapıda olması, söz(ce) ve söylem üretimi sonsuz sayıdadır. Ancak şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki, bu çalışmada incelediğimiz kadarıyla, “İnce Memed” romanında geçen konuşmalar, sözlü dil yapısı ve işleyişine özgü en belirgin dilsel öge ve olgularını barındırmaktadır.

Kaynakça

1. Aksan D. Türkçenin gücü / Aksan D. - Ankara: Bilgi Yayınevi.- 3. Basım, 1993.- 200 s.
2. Banguoğlu T. Türkçenin grameri / Banguoğlu T. - Ankara: TDK Yay.- 4. Baskı, 1995.- 628 s.
3. Bazin L. Introduction à l'étude pratique de la langue turque / Bazin L. - Paris: Librairie d'Amérique et d'Orient Adrien Maisonneuve, 1987. - 201 s.
4. Blanche-Benveniste Cl. Approche de la langue parlée en français / Blanche-Benveniste Cl. - Paris: Ophrys, 1997.- 164 s.
5. Culioli A. Pour une linguistique de l'énonciation / Culioli A. - Paris: Ophrys.- vol.1, 1990.
6. Ergin M. Türk dil bilgisi / Ergin M. - İstanbul: Bayrak Basım Yay.- 19.baskı, 1990. - 384 s.
7. Golstein B. Grammaire du Turc / Golstein B. - Paris: L'Harmattan, 1997.- 282 s.
8. Kemal Y. İnce Memed 1 / Kemal Y. - İstanbul: Adam Yayınları .- 1.bsk.1955, 1995.- 422 s.
9. Korkmaz Z. Gramer Terimleri Sözlüğü / Korkmaz Z. - Ankara: TDK Yayın, 1992.- 212 s.
10. Maingueneau D. Les termes clés de l'analyse du discours / Maingueneau D. - Paris: Editions du Seuil.- 2.baskı, 2009.- 143 s.
11. Sarıca M. Sözlü dil yapısı / Sarıca M. - İstanbul: Multilingual, 2005.- 151 s.
12. Saussure F. Genel dilbilim dersleri / Saussure F. / Çeviren: Berke Vardar. - Ankara: Birey ve Toplum Yayınları, 1985.- 272 s.
13. Vardar B. Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü / Vardar B. - İstanbul: ABC Yayınevi, 1998.- 295 s.
14. Zülfikar H. Yüksek öğretimde Türkçe yazım ve anlatım / Zülfikar H. - İstanbul: İlyaz Basımevi.- 1.baskı, 1977.- 255 s.

Йылмаз С. Структура разговорной речи романа Яшара Кемала "İnce Memed" (как объект лингвистического дискурса) / С. Йылмаз, У. Йылмаз // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». – 2012. – Т. 25 (64), № 3, ч. 1. – С. 247-253.

В статье рассматривается структура речи романа Яшара Кемала "İnce Memed" как объект лингвистического дискурса, на основе морфологии и синтаксиса отобраны и классифицированы различные типы высказывания, по результатам дискурсивного анализа описаны языковые особенности разговорной речи.

Ключевые слова: лингвистика, разговорная речь, дискурс, язык, синтаксис, турецкий язык.

Йилмаз С. Структура розмовної мови роману Яшара Кемала "İnce Memed" (як об'єкт лінгвістичного дискурсу) / С. Йилмаз, У. Йилмаз // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації». – 2012. – Т. 25 (64), № 3, ч. 1. – С. 247-253.

У статті розглядається структура мови роману Яшар Кемала "İnce Memed" як об'єкт лінгвістичного дискурсу, на основі морфології та синтаксису відібрано та класифіковано різні типи висловлювання, за результатами дискурсивного аналізу описано мовні особливості розмовної мови.

Ключові слова: лінгвістика, розмовна мова, дискурс, мова, синтаксис, турецька мова.

Yilmaz S. Yasar Kemal, "Thin Memed" Novel Speech Language Structure. Light of Linguistics Discourse Analysis / S. Yilmaz, A. Yilmaz // Scientific Notes of Taurida V. I. Vernadsky National University. – Series: Philology. Social communications. – 2012. – Vol. 25 (64), No 3, part 1. – P. 247-253.

In this study, the mutual conversations and oral discourses which take place in the novel "1955; "İnce Memed" (Thin Memed) of Yasar Kemal will be examined in the light of linguistic discourse. First of all, the different types of utterances will be carefully selected and classified on the basis of morphology and syntax. Afterwards, these utterances will be observed in terms of linguistic features by carrying out the *discourse analysis*.

Key words: Discourse, Enunciation, Linguistics, Spoken language, Syntax, Turkish

Поступила в редакцію 03.09.2012 г.